

llars (E.T.C. I, 124). Tenint en compte això, em pregunto si no pot ser variant de *Travenoses* el nom de *Las Trebolugas* (pda. de Sopeira, *Congr. Ll. Cat.*, 430 ss.) que també vaig recollir en l'enq. d'allí: XVIII, 190 ss., per encreuament amb *Tremoloses* 'bosquets de trèmols' [és la gran zona on -o(s)a, sufix col·le. d'arbres, es canvia en -ua, -uga].

¹ Pot ser a imitació de GRAMEN, -INIS (vg. GRAME), CULME(N) (val. *cormo*), LUME(N) 'llum' etc., *frei-xe(n) ~ freix* etc.

TRAÜLL

En l'enq. de Vallcebre: *Coma del Taraüll*, és variant ¹⁵ de *Traüll*, que figura en un doc. de 1541, com afr. de Vallcebre (SerraV., *Pinós Mtpl.* III, 123). No deu tenir res a veure amb *Taravil* (Acta de 839), potser ibèric (art. supra). Més aviat derivat de *traüll/tribull* 'trasbals' (DECat VIII, 208, 21-39, 826b), en el sentit de 'clapissa rodolant', com la que abunda a tot el circ de Vallcebre, amb *T(a)r-* per anaptixi.

Traumal, V. *Treumal*

TRAVADELL, Vall de ~

Comarqueta valenciana a llevant de Cocentaina.

PRON.: *travadél*, a Benilloba, on l'inf. em deia: «el ³⁰ P. Fullana [que era d'allà] deia que, amb *Benimarfull*, *Benillup* i *Milleneta*, formem la vall de *Travadell*». És més ençà, al N. de la Vall de *Seta* (xxxiv). Anàlogament SSiv. (441): «en las vertientes O. de las montañas de *Serella* y *Almudaina*, cuenta con 4 pueblos: ³⁵ *Gorga*, *Villena*, *Benimarfull* y *Benillup*, todos habitados en otro tiempo por moriscos, y bajo el señorío del Mq. de Guadalest ---; el castillo que dio nombre al valle se halla junto a *Gorga*».

MENC. ANT. El *Rept.* anomena *Travatel* o *Trava-⁴⁰ cel* la vall prop de Penàguila, on hi havia l'alq. de *Gorgo* (Bof., 347, 478). *Gorga*, en efecte, és 3 k. SE. de *Milleneta*, tirant cap a *Confrides* i *Penàguila*. És clar que la grafia *Travacel* resulta d'un fàcil error de còpia per *Travatel*. 1263: permuta amb Ponç Guillem ⁴⁵ de Vilafranca del castell de *Garg* [lleg. *Garç* o *Gorga*?] pel de *Travatello* (Mtz.Fdo., n.º 468); 1268: causa entre Cocentaina, Alcoi, Penàguila, *Travadel*, Planes, Perpuxent, Albaida i Agres, sobre llurs termenals (id. ib., n.º 841).

ETIM. Probablement arabisme: i un de tants casos del «superlatiu islàmic», o diríem 'sublimador', en -ell, -ella, formats amb el nom de la divinitat, -él-Läh, com *Fadrell*, *Mutxamel*, *Ondarella*, *Fatarella*, *Fondeguilla*. Serà *tarbat él-Läh*, compost amb *tarba* 'terra'. Doncs, ⁵⁵ 'la terra magnífica, divina', 'la gran terra'. Havent passat això a **Tarbatelle*, fou alterat primer en *Travatel* (com figura encara en el *Rept.* i en el doc. més antic), reaccionant contra la tendència de l'àrab a desfer els grups inicials d'oclusiva + líquida (FRAGA > *Afraga* ⁶⁰

o *Farga*) i ajudant-hi l'etimologia pop. catalana *travat*, -ada acabà en *Travadell* (cf. l'explicació semblant de *Calatrava*, supl. a la fi del vol. III).

La paraula que significa 'terra' era usual en àrab en diverses variants de vocalització: *turba*, *tutab* (RMa), *toráb* (PALc, s. v. *tierra*). D'aquí el compost *Rabal al-torbât* en plural (> eiv. *Rafaltrobat*, vol. I, 284), però els diccs. clàssics posen en primer lloc *turb* i també *tarba* «terre, globe terrestre», i d'aquests hem ¹⁰ derivat el menorquí *Trabalúger* (o *Treb-*) i *Trabalon*, pda. rural d'Elx < *Tarb al-Umm* 'terra de la mare'.

En el S. xv ja s'havia introduït la forma catalanitzada fins al parlar aràbic dels moriscos: un d'ells, de Muro, escriu: *ğama^c matah atrabañil* 'l'aljama de *Travadell*' (Barceló, *Min. I. P. Val.*, § 235, p. 355).

Van ser moriscos fins a darrera hora: 105 cases de mor. a la vall de *Travadell* (Reglã, p. 16); en els censos de 1565: 19 a Benillup, 10 a Benimarfull, 29 a Billaena, i en el de 1602, 35, 29 i 48 respectivament (Lapeyre, p. 43).

Hi hagué un parònim que coincideix molt amb *Travadell*. En un doc. de 1323 «l'heredad de *Talbanell*, en term. del castillo de Penàguila --- el castillo de ²⁵ *Tarbena* --- las alquerías de *Confrides* ---» enumerant les possessions de Bernat de Sarrià (Salvà, *Callosa* I, 2). Seria temptador plantejar si això pot ser una variant fonètica de *Travadell*, o àdhuc si la forma *Travadell* no podia sortir d'ella. Aquesta realment es pot explicar com un derivat de *Tarbena* («dim. toponímic» o potser el «superlatiu islàmic»?). De tota manera, notem que els llocs no coincideixen: si és en te. de Penàguila hi ha d'haver ben bé 10 o més k. de distància fins a *Travadell*. L'etim. aràbiga que hem indicat és ben planera i satisfactòria i *Tarbanell* es veu que és derivat de *Tarbena*. Coincidència casual, si bé no descartem la possibilitat que el record del nom de *Tarbena* i *Talbanell* influís en la forma en què *Travadell* va ser adaptat; o bé el *Talbanell* de Penàguila seria com una prolongació, més o menys ocasional, de l'àrea de *Travadell* que, en aquell lloc, més proper a *Tarbena*, havia sofert la contaminació formal del nom d'aquesta.

Travanado, *Travanats*, *Travanoses*, V. *Trau Trauau*, V. *Taravaus* *Travencs*, V. *Estavar*

TRAYER

Nom de persona que ha donat diversos noms de lloc.

PLA TRAYER, gran, ric i antic mas a la Garrotxa, te. St. Privat d'En Bas, quasi a la collada per on es passa als vessants ripollesos i de Vidrà.

Oït (*a*) *platrabé*, allí, 1924 etc. (hi havia hostel, on recordo haver fet nit). CATORRAS (*Pir. Cat.*).

MENC. ANT. 1317, delmar de St. Privat: «boschs *Plat<r>aver*» (Monsalv. xv, 421.3f.; -ta- deu ser err. tip., que ja esmena tàcticament a l'índex). Hi hagué una